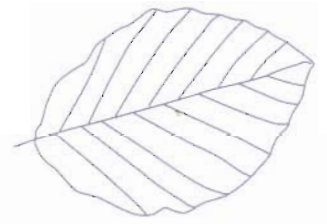

Bomen nieuws

Lente
2010

GB BoomBeheer

- Snel en eenvoudig invoeren van boomgegevens
- Veldinventarisatie en VTA controle, ook via GIS en met GPS.
- Flexibele en complete rapportagefuncties.
- Flexibele gegevensmenu inrichting.
- Krachtige grafische koppelingen.
- Automatische werkplanning aanmaak volgens CROW richtlijn
- Module Boomwaardering voor onderbouwing van "Groene kaart" kapvergunning beleid.

GB Kapvergunning

- Automatisering behandeling kapaanvragen.
- Objectieve bepaling van boomwaarde en mate van overlast
- Belangenafweging tussen behoud en verwijdering van de houtopstand.
- Aangepast aan nieuwste inzichten inzake kapvergunningen.
- Statusbewaking van procedures.
- Correspondentie via standaardbrieven
- Controle van herplantplicht

Groenesteen Beheerssoftware

automatisering voor beheer
van de openbare ruimte

tel: (0317) 41 76 47 www.gbor.nl

**Mr B.M. Visser
& Partners**

Juridische Raadgevers
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon: 0543-51 85 17 / fax: 53 46 93
e-mail: bmvisser@freeler.nl

Voor meer kennis van bomen

NIEUWS: nieuwe richtlijnen Boomtaxatie 2010

Cursusagenda 2010

CURSUS:

Nieuwe richtlijnen NVTB 2010

- Boomtaxatie basiscursus
- Boomtaxatie: update 2010
- Boomtaxatie: gevorderden
- Conditie- kwaliteitsbeoordeling systematische inventarisatie bomen
- VTA-1 boomveiligheid + zorgplichten
- VTA-2 VTA-systematiek en onderzoek
- VTA-praktijkdag
- VTA-examentraining
- Boombeheer A tot Z allround kennis boombeheer
- Boombeleid

DATA:

(2 dagen)	27 en 28 april
	15 april
	20 april
(2 dagen)	21 en 22 april
	19 mei
	20 mei
	1 juni
	2 juni
(6 dagen)	start 12 okt.
(2 dagen)	23 en 24 nov.

KIJK OP: www.nocb.nl

**Cursus "aan huis"
vanaf 4 deelnemers**

LOCATIE: ARNHEM

Vakcursussen voor professionals

Postbus 168, 6930 AD Westervoort
Telefoon 0313 - 630 688
Fax 0313 - 633 618

N.O.C.B.
Boomtechnisch Adviesbureau
beëdigd taxateur van bomen

Voor cursusinfo en inschrijving: www.nocb.nl

In dit nummer...

Veertig

De Bomenstichting is veertig! Piepjong, als je het afzet tegen het leven van de meeste bomen. Maar wat is de waarde van bestaansjaren? Het gaat er immers om wat je bereikt hebt in de achterliggende periode en hoe je de toekomst tegemoet treedt. Om in de beeldspraak van bomen te blijven, is er sprake van brede en smalle jaarringen? Dat is bij bomen normaal en ik denk voor de Bomenstichting ook. Er staat een stevige kroon op een gezonde stam met een wijd vertakt wortelstelsel. Om wat meer concreet te worden.

De Bomenstichting heeft gedurende haar bestaan ervoor gezorgd dat de houding ten aanzien van bomen in ons land is veranderd ten gunste van bomen. Dat klinkt nog vaag en u kunt er direct tegen inbrengen dat er ontzettend veel bomen worden gekapt. Het is allebei waar.

We zijn ervan overtuigd dat het begrip monumentale boom algemeen ingeburgerd is en dat er nu zorgvuldiger met deze exemplaren wordt omgesprongen.

Gemeenten hebben zich, mede door al onze handreikingen, bekwaamd in een beter boombeleid, er is in toenemende mate sprake van goede boomplannen en het beheer is van hogere kwaliteit.

Daarentegen was en is het vaak tegen de stroom in roeien. Want er is ook heel wat veranderd in veertig jaar en niet bepaald ten gunste van bomen. De bevolkingsdichtheid en alles wat daar mee te maken heeft, is enorm toegenomen. In stedelijke gebieden is het bij wijze van spreken voor bomen knokken voor elke vierkante meter ruimte, zowel onder- als bovengronds. Kortom: er valt nog heel veel werk te doen en dat pakken we met beide handen aan. We weten ons gesteund door u!

Dit achtste lustrum staat in het teken van de monumentale boom, de smaakmakers van onze omgeving. Rond dat thema organiseren we tal van activiteiten. Elders leest u daarover meer.

Redacteur Roelie de Weerd sprak met de nieuwe voorzitter van de Bomenstichting, Ronald van der Giessen. Hij nam de hamer over van Hein van Asperen. En San van der Molen legt uit hoe knoppen openbarsten. Het is elk jaar weer wonderbaarlijk en het stemt de meeste mensen tot vreugde. De eerste voortekenen zijn zichtbaar.

Frank Moens

"Ik ben van jongs af aan al een bomenmens"

Roelie de Weerd sprak met Ronald van der Giessen, met ingang van dit jaar voorzitter van de Bomenstichting. In het dagelijks leven is Van der Giessen directeur van het Oranje Fonds, dat zich vooral richt op sociale projecten en in het geheel niet op bomen. Het groen staat echter bij hem als bosbouwkundige hoog in het vaandel en daarmee lijkt het voorzitterschap een logische stap.

4

'Jaar van de monumentale boom'

40 jaar Bomenstichting

De Bomenstichting heeft het jaar dat ze veertig jaar bestaat tot 'Jaar van de monumentale boom' uitgeroepen. Dit wordt met allerlei activiteiten omlijst. Welke dat zijn en wanneer ze plaatsvinden leest u in het overzicht dat San van der Molen opstelde.

12

Burgers hebben zeker een stem

De Bomenstichting pleit voor een duurzame groene leefomgeving en is om dit te bereiken actief in een netwerk van mensen en organisaties. De nodige vrijwilligers werken lokaal of regionaal mee aan het verwezenlijken van de doelstelling. Johan Loermans selecteerde enkele opmerkelijke activiteiten met een goede afloop.

16

En verder in dit nummer:

Bomen - hoe doen ze het?	Column: Wat is oud	15
Deel 1: uitlopen in de lente	Kort nieuws	20
Boeken en zo	Frank Naber: Communiceren II	23
Van wortel tot tak: Opkronen	Agenda	23
Tweede schouwronde voltooid	Colofon	23
Hein van Asperen benoemd tot ere-adviseur	Monumentale boomtopper	24

omslag: Fris, jong blad van de paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*)
foto: Frank Moens

“Ik ben van jongs af aan

Ronald van der Giessen, nieuwe bestuursvoorzitter van de Bomenstichting

Roelie de Weerd

Wie is Ronald van der Giessen?

“Die zit hier voor je”, antwoordt hij ad rem en nog voor ik hem de volgende vraag kon stellen of hij ook iets, en zo ja wat, met bomen heeft vervolgt hij: “Ik ben van jongs af aan een bomenmens en met de natuur bezig geweest.” Daarna beschrijft hij zijn achtergrond op. Van der Giessen is afgestudeerd als bosbouwkundig ingenieur in Wageningen, heeft zeven jaar bij Natuurmonumenten gewerkt, waarvan een aantal jaren als regiodirecteur in de provincies Noord-Holland en Utrecht. Vervolgens was hij zeven jaar directeur bij de Nationale Postcode Loterij met het dossier ‘Goede doelen’. Nu is hij al vanaf de oprichting directeur van het Oranje Fonds (het fonds dat Prins Willem-Alexander en Prinses Máxima als nationaal geschenk hebben gekregen bij hun huwelijk in 2002). Het Oranje Fonds steunt sociale projecten in het Koninkrijk der Nederlanden.

Daarnaast is hij penningmeester en dagelijks bestuurder van een stichting die een zevenhonderd hectare groot landgoed beheert, het landgoed Linschoten. Eén van de weinige landgoederen die nog elk jaar groter worden door steeds weer een perceeltje bij te kopen, als er geld is.

Bomenkennis

“Voor de lezers van Bomennieuws is het aardig om te weten dat ik in mijn studie bosbouw de practica zomerkenmerken en winterkenmerken had”, gaat hij verder. “Met het practicum zomerkenmerken, krijg je de takken met bloesems en bladeren. Maar met het practicum winterkenmerken komt er een kale bos hout van zo’n twintig bomen en struiken op tafel. Ga er maar aan staan. Beide practica heb ik met goed gevolg afgesloten”, zegt hij lachend.

In zijn tuin in Zeist heeft hij zes monumentale bomen staan, vertelt hij vol trots. Het zijn een beuk en twee eiken van 180 jaar, een *Cryptomeria japonica* ‘Cristata’ van zo’n tachtig jaar en twee heel bijzonder gesnoeide beuken van voor de oorlog.

“Het geeft wel veel onderhoud. Die beuken zijn bijna twee meter in diameter en vier meter hoog. Je moet ze elk jaar snoeien. Daar komt iemand voor met een ladder om dat te doen. Dat durf ik zelf niet.”

De belangstelling voor bomen en de natuur dateert al vanaf zijn jeugd. Hij is opgegroeid aan de rand van de Dordtse Biesbosch. Zijn studie bosbouw is ook een bewuste keus geweest. Dat hij geen boswachter kon worden had hij al snel in de gaten. Ook aan het vrijwillig knotten van wilgen is hij nooit begonnen.

“Ik ben niet gebouwd voor dat soort werk. Ik zit slap in elkaar. Ik heb wel een opleiding motorzagen gehad, maar dat moet je mij niet laten doen. Ik ben een veel te lange slungel. Maar ik wilde wel leren hoe je een bosbouwbedrijf moet runnen. Dat leek mij leuk.”

Van Bevers naar Bomenstichting

Hein van Asperen (voormalig voorzitter) en Ronald van der Giessen kennen elkaar al vanuit de tijd dat Van Asperen bij Staatsbosbeheer

foto: Roelie de Weerd

Na vier jaar bestuursvoorzitter van de Bomenstichting te zijn geweest heeft Hein van Asperen per 1 januari 2010 de voorzittershamer overgedragen aan Ronald van der Giessen. Bij de lezers van Bomennieuws en de donateurs van de Bomenstichting komt de voorzitter van het bestuur nauwelijks of niet vaak in beeld. Een mooie gelegenheid om bij het wisselen van de hamer de nieuwe bestuursvoorzitter aan u voor te stellen. Bomennieuws ging bij hem op bezoek. In zijn kantoor van het Oranje Fonds in Utrecht stelden wij hem de vraag: Wie is Ronald van der Giessen?

al een bomenmens”

werkte en Van der Giessen bij het Wereld Natuur Fonds. Ze hebben in 1988 gezamenlijk de bevers naar Nederland teruggebracht.

“Die bevers waren zo’n 160 jaar uitgestorven. Al dertig jaar probeerden ze die bevers naar Nederland terug te halen. Om allerlei redenen lukte dat Staatsbosbeheer niet. Het Wereld Natuur Fonds heeft toen de financiering van het project voor zijn rekening genomen en de uitvoering kwam bij Staatsbosbeheer. De bevers zijn uit Oost-Duitsland geïmporteerd. De bevers zijn uitgezet in de Brabantse Biesbosch. Van daar zijn ze langs de Waal en de Rijn aan de wandel gegaan. Toevallig is het nu actueel met de viering van de val van de muur. De media blikken terug. Wat hadden wij met Oost-Duitsland in die tijd? Dat zijn onder andere de bevers. Die zijn echt Oost-Duits. Toen wij de eerste lichting gingen

afkomstig van de overheid, valt weg. Dit betreft ruwweg 40% van de huidige omzet van de Bomenstichting. Daar moeten andere inkomsten voor in de plaats komen. Dat is geen eenvoudige klus. Er hoort een nieuwe inrichting van het fondsenwervingsbeleid bij. Ik denk dan ook aan versterking van de donateurwerving. Er zijn nu drieduizend mensen die donateur van de Bomenstichting zijn. Die houden van bomen. Maar ik durf met u te wedden dat we er nog wel drieduizend kunnen vinden die ook van bomen houden. Voor de financiering van het werk van de Bomenstichting is een groter donateurbestand noodzakelijk. De Bomenstichting heeft volgens mij een simpele prioriteit. Het donateurbestand uitbreiden met toegewijde trouwe donateurs. Trouw is een belangrijke voorwaarde. Aan die klus hebben wij een schone taak de komende jaren.

... ik durf met u te wedden dat we er nog wel drieduizend kunnen vinden die ook van bomen houden.

halen zei de boswachter met tranen in de ogen: “Freiheit für die Biber und wann für uns?” De bevers gingen zo door het IJzeren Gordijn naar het vrije westen toe. Die boswachter voelde toen al dat het niet meer houdbaar was en wilde ook heel graag naar de andere kant.

Dus zo heb ik Hein van Asperen leren kennen”, besluit hij zijn beververhaal.

“Frank Naber was directeur van het Overijssels Landschap in de tijd dat ik bij Natuurmonumenten zat. Dat is de link, dat ze mij hebben gevraagd of ik Hein van Asperen wilde opvolgen als voorzitter.”

Over netwerken gesproken.

Het voorzitterschap is voor drie jaar. Daarna kan het worden verlengd met nog eens twee keer drie jaar. Dus negen jaar is het maximum.

“Zo’n periode is heel gewoon in ‘stichtingenland’. Anders is het te kort om je netwerk op te bouwen. Voorzitters en bestuurders hoeven niet twintig jaar bij een club te zitten.”

Hoe gaat u uw taak aanpakken. Wat is uw visie op de Bomenstichting?

“Daar heb je de directeur voor. Hij is degene die de organisatie moet leiden. Het bestuur is er om de directeur terzijde te staan, toezicht te houden en een aantal grote lijnen voor de toekomst te bewaken. Voor de toekomst van de Bomenstichting is één lijn heel erg duidelijk, namelijk dat z’n financiering zelfstandig moet worden. Dit is een grote opgave. Een aantal inkomsten van de Bomenstichting,

Maar ik weet zeker dat elke donateur die kan helpen een nieuwe donateur te vinden ook heel erg belangrijk is. Zij zijn de beste ambassadeurs.”

Belang van de Bomenstichting

“Er is alle reden om het werk van de Bomenstichting inhoudelijk voort te zetten. De noodzaak van het beschermen van oude bomen duidelijk maken. Het adviseren van beleidsmakers op gemeentelijk niveau en grondeigenaren bij het behoud van oude en volwassen bomen in de leefomgeving. De individuele burger helpen zijn kennis en liefde over bomen te vermeerderen. Het is een taak gericht op de algemene overheden, die uiteindelijk de verantwoordelijkheid hebben voor het groen in onze leefomgeving. En het is onze rol naar eigenaren van bomen, meestal grondeigenaren, die monumentale of potentiële monumentale bomen op hun terrein hebben staan.”

Laatste vraag. Wat vindt u van Bomennieuws?

“Dat ga ik u vertellen zodra ik voorzitter ben.” (Daar houden we hem aan. Red.)

Maar als dit nummer uit komt bent u al voorzitter!

“Het slechtste wat je als nieuwe voorzitter kan doen, is nu al oordelen over de stand van zaken van een organisatie”, aldus de nieuwe voorzitter van het bestuur van de Bomenstichting.

En dat hij zijn weddenschap (3.000 nieuwe donateurs) mag winnen.

Bomen – hoe doen ze het ?

Deel 1: uitlopen in de lente

San van der Molen

Wakker worden en opstaan. Dat is voor veel mensen een zwaar onderdeel van de dag.

Je kunt het vergelijken met de herstart die bomen ieder voorjaar maken. Ze zijn in de winter in rust geweest. De hele stofwisseling heeft maandenlang op een laag pitje gestaan en dan in de lente: actie! Knoppen gaan open, wortels en scheuten groeien, alles gaat weer stromen. Hoe doen ze dat?

Knop en wortel

Wat wij waarnemen is het zwellen en opengaan van de knoppen, meteen gevolgd door de ontplooiing van de bladeren en/of bloemen die al in die knoppen klaarlagen. Afhankelijk van de soort gebeurt dit in enkele dagen tot een week. Maar de echte start zien we niet. Die vindt namelijk onder de grond plaats. Het zijn de worteltoppen die als eerste groeien. Wortelgroei begint voor het uitlopen van het blad en loopt door tot na de bladval.

Water

De wortels sturen water de boom in en hiermee kan het ontvouwen van bladeren beginnen. Zodra er blad aanwezig is, gaat dat water aanzuigen door het verdampen van vocht via de huidmondjes. Al snel is de zuigkracht van de bladeren veel belangrijker voor het watertransport dan de worteldruk. Hoe sterk die kracht is, is waarneembaar: op een zonnige, winderige voorjaarsdag kun je in een boom die net in blad staat de sapstroom met een stethoscoop horen. Het moet wel een boom zijn met een dunne bast, zoals de zilverberk. Als de net gevormde voorjaarsvaten worden 'aangeprikt', bijvoorbeeld met een stanleymes, is een kort

'ssssj' te horen van de lucht die door het wondje naar binnen wordt gezogen. Probeer het echter niet uit want al is het voor uzelf niet gevaarlijk, voor de boom vormt dit gaatje een invalspoort voor micro-organismen.

Voeding

De bouw- en voedingsstoffen, die voor alle processen bij het ontvouwen en strekken van de eerste bladeren en scheuten nodig zijn, hoeven niet uit de wortel te komen. De knop bevat zelf reserves. Hierdoor kan een tak met knoppen in een vaas in blad komen.

Later, na het eerste uitlopen, heeft de groeiende scheut wel degelijk reserves uit de boom nodig en nieuw gevormde bouwstoffen vanuit het blad. In het spinthout zijn reserves opgeslagen in de levende houtparenchymcellen (suikers, voornamelijk sucrose).

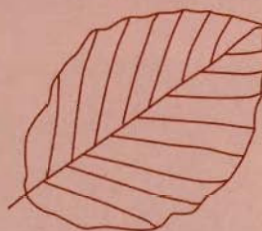
Voor het groeien van de wortelpunten en het opbouwen van de worteldruk worden reserves in de wortel aangesproken. Suikers en andere organische verbindingen worden afgebroken om energie te kunnen leveren. De boom heeft daarbij zuurstof nodig en scheidt koolzuurgas af. Daarom is zuurstof in de bodem zo belangrijk.

Cambium

Meteen na of eigenlijk al tijdens het ontvouwen gaan de bladeren functioneren als de voedselabriekjes van de boom. Nog voordat het blad helemaal volgroeid is stuurt het al suikers die via fotosynthese gevormd zijn de boom in. Dat is ook nodig, want daar, onder die uitlopende knoppen, vindt een waar allesomvattend bouwproject plaats: operatie voorjaarsvaten.

Links:
Uitgelopen beukenknoppen.

Onder:
Schuivende knop van beuk met zowel blad als bloem.

foto's van de auteur, tenzij anders is vermeld

Eindknop, groeimeristeem

In de jongste scheuten is nog geen gesloten cambiumlaag aanwezig. De eindknop bevat het groeipunt: het apicale meristeem, een weefsel dat voortdurend deelt in cellen die nog ongedifferentieerd zijn. Deze cellen gaan eerst strekken: ze nemen in de lengte enorm in omvang toe, en in de breedte slechts weinig. Dat gaat relatief snel, het nieuwe stukje op de twijg heet met reden een scheut!

Differentiatie, waardoor in de scheut van binnen naar buiten merg, vaatbundelring en schors ontstaat, vindt zo'n 10 cm onder de top plaats. Er vormen zich vaatbundels waarin een deelweefsel, het zgn. precambium, tussen hout en bastcellen in ligt. Aanvankelijk wordt meer bast- dan houtweefsel gevormd door het precambium. De bast voert de bouwstoffen, elders in de boom gevormd, aan naar het groeipunt. Het cambium volgt de lengtegroei van de boom door achter de groeipunten van twijgen en wortels nieuwe cambiumcellen te vormen. Als er een aaneengesloten cambiumring aanwezig is gaat het cambium aanzienlijk meer houtcellen dan bastcellen leveren.

Het beeld van jaarringen in het hout op de dwarsdoorsnede van een boom is bekend. Ze ontstaan doordat de boom in het voorjaar grote, wijde houtvaten aanlegt en later in het seizoen vaten met een kleinere diameter. We hebben ze allemaal vast wel eens staan tellen bij een omgezaagde boom. Wat je dan ziet is eigenlijk ontzagwekkend: ieder jaar heeft de boom een complete nieuwe boom over zichzelf heen gebouwd! En ieder jaar weer een slagje groter. Het cambium is de spil in dit proces. Het is het deelweefsel

tussen hout en bast, in staat om naar binnen toe houtcellen af te scheiden, naar buiten toe bastcellen en naar opzij cambiumcellen. Een uiterst dun en kwetsbaar laagje cellen, met wel een enorme functie. Gelukkig ligt het goed beschermd onder de bast.

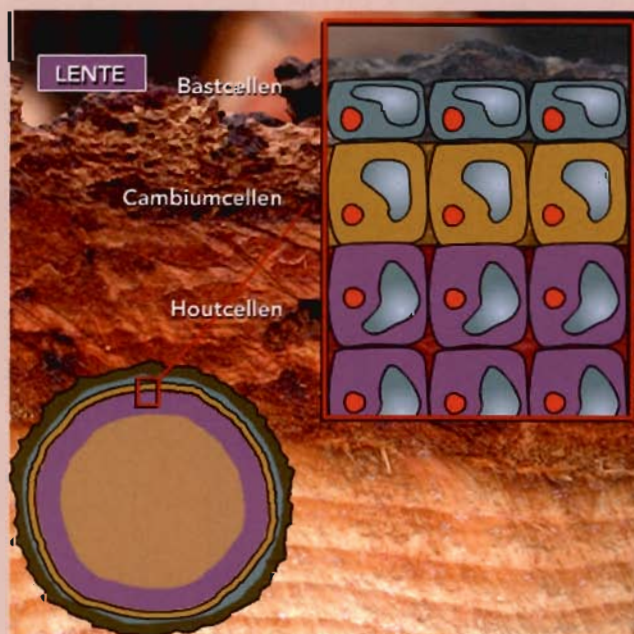
Het cambium is actief in de periode vanaf het opengaan van de knoppen tot het einde van het groeiseizoen. In de winter is het in rust. Het doorbreken van deze cambiumrust in het voorjaar is hormonaal geregeld.

Verschil houtcellen - houtvaten

Het cambium zet cellen naar binnen af die eerst sterk in diameter toenemen, dan dikke verhoude wanden krijgen, afsterven en hun celinhoud verliezen. Tenslotte verdwijnen de tussenwanden aan de uiteinden van de langgerekte cellen en ontstaan echte houtvaten. Zo ontstaan in loofhout houtvaten, bestaande uit een aantal cellen met een gezamenlijke lengte van enkele centimeters tot een paar meter. De lengte is afhankelijk van de soort, maar meestal maximaal 50 à 60 cm. Naaldbomen hebben geen echte houtvaten, hier vindt het watertransport plaats door tracheïden: langgerekte dode cellen met een verhoude wand. Tracheïden zijn 3 tot 7 mm lang.

Rechts: schematische weergave van cambiumcellen (lichtbruin) die naar binnen houtcellen (paars) en naar buiten bastcellen (blauw) vormen.

Afbeelding afkomstig uit de animatie over diktegroei in bomen in de seizoenen, te vinden op www.bomenstichting.nl, onder 'boomwetenswaardigheden'.

Waarom bloeden sommige soorten en andere niet?

De worteldruk die wordt opgebouwd in het voorjaar is per soort verschillend. Als een boom snel in blad komt kan de worteldruk relatief gering zijn, want de zuigkracht van de bladeren zal snel voldoende zijn om de waterkolom van wortel tot groeitop in stand te houden. Soorten die een behoorlijke worteldruk opbouwen zijn berk, esdoorn, paardenkastanje, walnoot, vleugelnoot, linde. Robinia en haagbeuk bloeden soms.

Al deze soorten mogen niet in het prille voorjaar gesnoeid worden, omdat dan het risico bestaat dat ze (te) veel vocht verliezen.

Ontluikende bladeren en bloemknop van de paardenkastanje

Bij het uitlopen van de knoppen komt in het groeiende weefsel al snel een hoge productie van het groeihormoon auxine op gang. Deze auxine wordt naar beneden getransporteerd. Hierdoor, en door de hogere temperatuur en aanvoer van water wordt het cambium geactiveerd. Auxine onderdrukt bovendien het uitlopen van lager zittende knoppen aan de nieuw gevormde tak. Daardoor groeien takken het meest aan de top, al kan dit van soort tot soort verschillen. Door deze verschillen, die genetisch bepaald zijn, ontstaan verschillende vertakkingspatronen en de voor de soort karakteristieke vorm van de kroon.

Wat is het startsein?

Het begin van wortelgroei en het uitlopen van de knoppen is afhankelijk van de temperatuur. De oplopende bodemtemperatuur en de temperatuur van de lucht zijn bepalend voor de herstart in het voorjaar. Maar het is ingewikkelder dan: 'als de temperatuur boven een bepaalde waarde komt

gaat de wortel groeien en de knop uitlopen'. De duur en mate van de kou vóór de lente is ook van belang. Voor de witte paardenkastanje is bijvoorbeeld vastgesteld dat uitgezet tegen de gemiddelde temperatuur in de eerste drie maanden van het jaar de bladontplooiing ca. 10 dagen later plaatsvindt per zo'n 2°C verschil. Bij een gemiddelde temperatuur van 2°C komen de knoppen eind april uit, bij een gemiddelde temperatuur van 6° C rond begin april.

Het ontwaken van de knoppen na de winterrust wordt via groeistoffen, of nauwkeuriger gezegd via het afbreken van groeiremmers, op gang gebracht. De rustende knoppen bevatten o.a. het hormoon abscisinezuur, dat activiteiten remt. De remstoffen verhinderen het uitlopen, ook onder gunstige omstandigheden. In de loop van de rustperiode kan het gehalte aan remstoffen afnemen, terwijl vooral onder invloed van kou (1-10°C) de hormonen gibberelline en cytokininen worden aangemaakt. De blokkering wordt hierdoor geleidelijk opgeheven en wanneer de milieucondities het toelaten, lopen de knoppen uit. Door de veranderende hormoonhuishouding is de rust niet meer inwendig bepaald. Wanneer de winterrust geëindigd is, lopen de knoppen door de lage temperatuur nog niet uit; ze verkeren dan nog in opgelegde of gedwongen rust. Deze rust wordt pas opgeheven op het moment dat de buitentemperatuur oploopt.

De rol van licht

Licht speelt geen rol bij het opstarten. Daarna is licht wel degelijk van invloed op de groei. Licht triggert bijvoorbeeld onderdrukte knoppen tot uitlopen. De daglengte is ook van invloed. Waar de dagen lang zijn kunnen planten en dus ook bomen in de zomer sneller groeien dan in warmere streken waar de nacht vroeger invalt.

foto: Frank Moens

Lariks

Gallenboek

W.M. Docters van Leeuwen
Herzien en bewerkt door
H.C. Roskam
Uitg.: KNNV Uitgeverij
352 blz., 18 x 25 cm
ISBN 9789050112956
€ 49,95

Een gal? Nog nooit van gehoord. Wat is dat? Dit is een veel gestelde vraag als ik over mijn hobby vertel. Een gal is een abnormale vergroeiing van een plant op een deel van de plant. Het verschijnsel ontstaat doordat een vreemd organisme - bijvoorbeeld een mijt, insect of schimmel - het plantaardig materiaal aantast. Gallen komen voor op vrijwel alle boomsoorten. Zo komen op de zomereik ongeveer 80 soorten voor!

Hulpmiddel bij het op naam brengen van gallen was het Gallenboek van Docters van Leeuwen uit 1982. Het was echter nodig, door veranderende naamgeving en invasie

van nieuwe soorten, mede door klimaatverandering, dit boek grondig aan te passen. Nu is de geheel herziene en bewerkte 4e druk van het Gallenboek verschenen. Het nieuwe Gallenboek is rijk geïllustreerd met foto's. Daarnaast is ook het aantal tekeningen sterk uitgebreid. Het algemene deel is ingekort en daardoor is er meer ruimte voor de determinatiesleutels. Met deze sleutels is het op naam brengen van de gallen heel eenvoudig als je tenminste de naam van de gastheer weet. In deze editie hebben alle gallen ook een Nederlandse naam gekregen. Dit boek is onmisbaar bij het determineren van gallen in Nederland. Ik kan het warm aanbevelen bij iedereen die in werk of vrije tijd met gallen in aanraking komt. Een standaardwerk dat zijn waarde behoudt!

Roelof Jan Koops

(Roelof Jan Koops schreef voor Bomennieuws herfst 2006 een artikel over gallen)

Het bedwongen bos

Nederlanders & hun natuur

Dik van der Meulen
386 blz.
Uitg.: Sun
ISBN 9789085067047
€ 24,50

De titel refereert aan het kappen in 1870 van het laatste stukje oerbos in ons land, het Beekbergerwoud. Dat ging gepaard met veel trompetgeschal. De laatste boom ging op 10 juni van dat jaar tegen de vlakte. De vlakte werd omgevormd tot een agrarisch landschap, maar het werd geen groot succes vanwege de matige bodemgesteldheid. Het Beekbergerwoud bleef tot de verbeelding spreken bij vele natuurliefhebbers en schrijvers, zoals Frederik van Eeden en Thijssen. Een paar jaar geleden gaf Natuurmonumenten de eerste percelen terug aan de natuur om daar een nieuw Beekbergerwoud te laten ontstaan.

Dik van der Meulen beschrijft in Het bedwongen bos de natuurgeschiedenis in ons land en de natuurbeleving van mensen. Hij doet dat op minutieuze wijze in acht hoofdstukken. Soms iets te uitvoerig, maar dat hangt ook af van de eigen interesse voor een onderwerp. Bomen spelen af en toe een rol, zoals de Wodanseiken in Wolfheze, die niets met de Germaanse god Wodan van doen hebben gehad. Of Bisschop Bonifatius die in Duitsland en Noord-Nederland in de eerste helft van de achtste eeuw de kerstening verbreidde. Hij gelastte de kap van de aan Donar gewijde eiken. Het werd hem uiteindelijk in 753 bij Dokkum noodlottig. Oudere lezers kennen het jaartal nog wel uit de reeksen bij

geschiedenislessen op de lagere school.

Er is valt nog veel meer 'nostalgie' te lezen. Een heel hoofdstuk is gewijd aan de tijd waarin de Verkadealbums furore maakten en de rol daarin van Thijssen en enkele andere auteurs. De formule van boeken publiceren waar de afbeeldingen moesten worden bijgekocht via Verkadeproducten was een ongekend succes, een hype die zijn weerga niet kende. Verschillende delen beleefden oplagen waar menig uitgever van natuurboeken tegenwoordig alleen maar van kan dromen. De eerste uitgave verscheen in 1903. Het hoogtepunt lag in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog. In totaal gingen ongeveer drie miljoen boeken over de toonbank.

Het bedwongen bos is vooral een boek van de herkenning, waarin achtergronden en gevolgen van (overheids)besluiten uiteengezet zijn, in een zeer prettig te lezen stijl. Voor mij was een openbaring het relaas over het opofferen van het eiland Rozenburg met het duinnatuurgebied de Beer ten gunste van de haven van Rotterdam. Mijn ouders wezen mij erop toen we begin jaren zestig bij Hoek van Holland naar de schepen op de Nieuwe Waterweg stonden te kijken, herinner ik mij. De Beer lag aan de overkant, zeiden ze, maar waarom juist daar en waarom dat belangrijk was, dat ontging mij toen. Wat jaren later, toen ik enigszins besepte wat een natuurgebied was, leek de 'overkant' er in het geheel niet meer op. Dat de plannen al voor de oorlog waren gesmeed en zelfs in de bezettingstijd verder werden uitgewerkt, was mij niet bekend.

Het bedwongen bos leest als een roman, maar is in feite een documentaire in acht delen. Lezen dus!

Frank Moens

Opkronen

Erik Platje

Vraag een kind om een boom voor je te tekenen en het resultaat is meestal een ballon op een stokje. Trouwens, ikzelf vind dat ook de gemakkelijkste manier om een boom te schetsen. Hoewel de natuurlijke groeiwijze van een boom takken tot aan de grond laat zien, overheerst het beeld van de opgekroonde boom. Al eeuwenlang verwijderen we de laagste takken van een boom. De vraag is of de boom daar zelf beter van wordt.

Natuurlijk werden er al in het verre verleden takken van bomen afgekapte voor veevoer en brandhoutvoorziening. Lang voor de middeleeuwen werden rechten vastgelegd op het mogen zagen van takken van bepaalde bomen. Bakkers gebruikten tot in de vorige eeuw takhout voor hun ovens. In het Binnenveld bij Wageningen zijn hier en daar nog extreem hoog opgekroonde bomen te vinden, die getuigen van die praktijk.

In het Himalaya-gebergte wordt nog steeds gedurende de zomer takhout uit de bomen gekapt. Twijghout met loof dient in de winter als voer voor vee. Dikkere stukken hout worden als brandhout gebruikt. Het resultaat op veel plaatsen is dat op kaal gegraasde, eroderende hellingen verspreid nog enkele bomen staan die alleen bovenin de top nog wat takken over hebben. Dit levert een desolate aanblik op.

In de bosbouw werd het gebruikelijk om op grote schaal

de onderste takken van de bomen te verwijderen. Zo ontstaan lange, rechte stammen, die vrij zijn van noesten (weefsel van de takaanzet) en deze zijn waardevoller en sterker dan stammen met grote noesten.

Veel plantages in bijvoorbeeld Nieuw-Zeeland en Japan worden om de vijf tot tien jaar bezocht door ploegen bosarbeiders met bijzonder lange stokzagen. Deze werkwijze werd ook gevolgd in boerenbos, op brinken en in lanen. Het hout uit deze beplantingen vertegenwoordigde namelijk een belangrijke handelswaarde. Tekenend hiervoor is dat het bezit van een boom op de gemeenschappelijke grond van een brink nog steeds aan een bepaalde persoon gekoppeld kan zijn!

Vanwege het arbeidsintensieve karakter worden de Nederlandse bosbomen nauwelijks meer opgekroond, maar probeert men hetzelfde effect te bereiken met een dichte stand en gevarieerde soortensamenstelling (zie kader).

Pootrecht

In Nederland worden veel bomen aangeplant in de bermen van wegen. Van oudsher gebeurde dit voornamelijk door de eigenaren van de naast de openbare weg liggende gronden. In delen van Brabant wordt nog steeds gebruik gemaakt van het zogenaamde poot- of plantrecht door onder andere klompenmakers (zie website gemeente Schijndel).

De productie van lange rechte stammen en kwalitatief goed hout speelde nog lang een rol bij de aanplant van bomen, vandaar dat de bomen vroeger dichter op elkaar stonden dan nu bij de aanplant gebruikelijk is. Dat de eigenaren van die bomen ook de plicht hadden de weg voor het verkeer vrij te houden (de zogenaamde zorgplicht) werd en wordt nog wel eens vergeten. Dat is één van de redenen waarom wegbeheerders graag van het pootrecht af willen en zelf het beheer over wegbegeleidende beplantingen willen voeren.

In andere landen van Europa is het pootrecht geen onbekend begrip, maar Nederland is vrij

Plataan op vrijstaande locatie met takken tot op de grond (Kalheupinkpark, Oldenzaal)

Foto: Jeroen Philippona

uniek in de zin dat de aanplant van bomen in de berm van de wegen zo wijdverbreid werd toegepast. Dit heeft natuurlijk te maken met ruimtegebrek. Vroeger speelde agrarisch grondgebruik een belangrijke rol. Later is daar het ruimtebeslag van de verstedelijking inclusief de bijbehorende infrastructuur, bijgekomen.

Multifunctioneel ruimtegebruik

De hoge belasting op de openbare ruimte levert eenzelfde effect op als de wens kwalitatief hoogwaardig stamhout te produceren. Laag aangezette takken zitten snel in de weg en moeten verwijderd worden. Voor bomen die vlak langs de weg staan ligt dat voor de hand, het verkeer moet vrije doorgang kunnen vinden. Dit heeft zelfs een wettelijke grondslag, de zorgplicht, die al werd genoemd. Hetzelfde geldt voor bomen die dicht bij bebouwing staan. Schade aan bebouwing moet voorkomen worden. Waar we in Nederland wel voor moeten waken is dat we niet elke boom gaan opkronen. Het opkronen van bomen op plaatsen waar daarvoor geen noodzaak bestaat is een verspilling van tijd en energie. Niet elke boom hoeft te voldoen aan het schematische plaatje dat op ons netvlies gegrift staat.

Lanenstelsels op landgoederen (op de foto het Baarnse bos) en ook de zogenaamde koningslanen op de Veluwe vormen een mooi voorbeeld van structuurdragende elementen in een (voorheen) relatief kaal landschap. Het primaire doel van deze lanen was niet houtproductie, maar het beschermen van reizigers tegen weersinvloeden. De paarden profiteerden daar natuurlijk ook van. De bomen werden in twee of meer rijen en op korte afstand van elkaar geplant. De ruimte tussen de rijen was niet zo groot. Daarom zijn de meeste overgebleven koningslanen op de Veluwe nu vooral geschikt voor recreatief gebruik.

foto: Bert Maes

Takafstoting

Een natuurlijke pendant van het opkronen of op snoeien is de takafstoting. Dit is een proces dat door de boom wordt aangestuurd.

Overtollige takken worden bij de basis afgegrensd met lagen kurkrijke cellen. De afgegrensde tak sterft af. Het mooiste voorbeeld vinden we in oude beukenbossen, waarin het kronendak zich op grote hoogte boven ons bevindt (hallenbos).

De afgrensdeling kan ook ontstaan door invloeden van buiten. Wanneer we een tak afzagen (niet te dicht op de stam!) worden ook verkurkte cellenlagen gevormd. Er zit wel een maar aan: de afgrensdeling werkt alleen effi-

foto: Frank Moens

In een dicht bos krijgen zijtakken nauwelijks licht en sterven af. Stamreiniging wordt dat in de bosbouw genoemd.

ciënt in jong houtweefsel, oftewel zolang de takken nog dun zijn. In die zin kan worden gesteld dat de uitvinding van de motorkettingzaag het bomenbestand in Nederland weinig goeds heeft gebracht. Het afzagen van dikke takken gaat nu een stuk gemakkelijker dan met de eenvoudige middelen die men vroeger tot zijn beschikking had. Reken maar dat de mensen, die bomen met een stokzaag moeten opkronen liever dunne dan dikke takken doorzagen!

In de bosbouw wordt het proces van takafstoting wel stamreiniging genoemd, maar dat komt omdat een bosbouwer geen genoegen neemt met het afsterven van de takken. De dode tak moet er ook af vallen, zodat het dode houtweefsel van de tak niet in de stam vergroeit raakt. Een dunnere tak is sneller verrot en verdwijnt eerder dan een dikkere. Daarom worden de jonge bomen in bosaanplant zo dicht op elkaar aangeplant. De bomen dwingen elkaar de lucht in te groeien en de relatief dunne takken onderin de kroon worden door lichtgebrek snel afgestoten.

'Jaar van de Monumentale Boom'

40 jaar Bomenstichting

De Bomenstichting bestaat 40 jaar. Op zaterdag 23 januari kregen de contactpersonen, ere-adviseurs, bestuur en (oud)medewerkers van de Bomenstichting de plannen voor de viering van ons veertigjarig jubileum te horen. Met deze bijeenkomst startte het jubileumprogramma 'intern'. Zo staat iedereen klaar voor de activiteiten, waarmee we naar buiten treden en onze boodschap willen verspreiden.

Monumentale bomen vormen al veertig jaar de rode draad in onze activiteiten. De aandacht van

de stichting heeft zich in die jaren verbreed naar alle levensfasen van de boom en gaat niet meer exclusief naar de oude, bijzondere exemplaren. Daardoor kunnen we voor elkaar krijgen dat het bomenbeleid in gemeenten en bij andere grote beheerders verbetert, dat meer mensen zich lokaal willen inzetten voor bomen en voor het verspreiden van bomenkennis.

Op deze bladzijden staan de activiteiten op volgorde in de tijd gepresenteerd.

San van der Molen

- Voorjaar -

Vanaf zondag 21 maart 'De Boomkroon'

Een ideeënwedstrijd in samenwerking met Vara's Vroege Vogels. Sinds begin maart is op www.vara.vroegevogels.nl 'De Boomkroon' te vinden waar iedereen goede ideeën of plannen met bomen kan melden. Deze moeten in principe uitvoerbaar zijn, het mag ook al elders uitgevoerd zijn, maar dat hoeft beslist niet.

Tot de zomer kunnen meldingen gedaan worden, daarna buigt zich een jury over de inzendingen en nomineert een aantal voor de eindronde. Het publiek kiest vervolgens de winnaar. De Bomenstichting gaat voor het winnende idee lobbyen om de uitvoering ervan mogelijk te maken

Zaterdag 17 april Donateursdag op Het Loo

Feestelijke presentatie van het nieuwe boek 'Bijzondere bomen in Nederland' in Apeldoorn. Ochtendprogramma met bijdragen van auteurs, 's middags excursie op het Loo.

Meer informatie over programma, kosten en aanmelden in het middenkatern in dit nummer van Bomennieuws.

foto: Jeroen Philippoona

Donderdagmiddag 20 mei Congres 'Groenblijvend Beleid'

Doelgroepen zijn overheden, politiek en andere groene beleidsmakers. Onderwerpen zijn de kwaliteit van gemeentelijk bomenbeleid, integratie van Bouwen en Bomen, en de 3^e generatie burgerparticipatie. Iedereen die in deze onderwerpen is geïnteresseerd is welkom.

Deelnameprijs: € 230,- (beheerderabonnees en donateurs ontvangen korting).

Voor meer informatie zie www.bomenstichting.nl

Locatie: Velp, Hogeschool van Hall Larenstein.

Zondag 30 mei Dag van het Park, thema 'bomen'

In vele gemeenten door het hele land, voor algemeen publiek. Organisatie door gemeenten samen met de ANWB. De Bomenstichting levert informatie en organiseert lokale bomenactiviteiten in deelnemende parken. De hoofdlocatie, waarop de landelijke publiciteit wordt gericht is Maastricht. Zie www.dagvanhetpark.nl voor informatie per deelnemende gemeente.

Zondag 20 juni Wandelen langs monumentale bomen

De eveneens jubilerende bosbouwvereniging KNBV organiseert op verschillende plaatsen een boswandeling met prominenten. De Bomenstichting zal daarbij informatie over de monumentale bomen geven. Zie www.langlevehetbos.nl

Zaterdag 17 april 2010

Donateursdag Het Loo - Apeldoorn

De Bomenstichting bestaat veertig jaar en heeft dit lustrum uitgeroepen tot het 'Jaar van de Monumentale Boom'. Om dat kracht bij te zetten zijn tal van activiteiten georganiseerd. Ook deze voorjaarsdonateursdag is op het jaarthema gericht. Het programma vormt tevens de omlijsting van de overhandiging van het eerste exemplaar van het boek 'Bijzondere bomen in Nederland, 250 verhalen' aan Jan Terlouw.

De donateursdag vindt plaats op en bij Het Loo in Apeldoorn. Een schitterende locatie met veel prachtige bomen, waaronder de nodige exemplaren in laanverband of in groepen. Een van de opmerkelijkste groepen is een cluster douglassparren, waartussen ook de hoogste boom van ons land staat. Een bezoek aan deze boom staat in de middag op het programma.

Douglassparren hebben hun oorspronggebied in Noord-Amerika. De groep van Het Loo is geplant rond 1860. De douglas is inmiddels een algemeen bekende bosboom die zich spontaan vermeerderd.

Het Loo is veel ouder dan de douglassparren. Stadhouders-koning Willem III liet het paleis in 1684 bouwen en de tuinen en het omliggende park aanleggen. Uit die tijd stammen nog restanten van majestueuze eikenlanen, waarschijnlijk zijn deze de oudste van het land. *Jaap Kuper*, rentmeester van Kroondomein Het Loo, zal in zijn inleiding de bijzondere kanten van met name de houtopstanden van Het Loo belichten. Tijdens de middagexcursie kunt u een deel daarvan met eigen ogen aanschouwen.

Boeiende lezingen

Adembenemend mooie bomen

Rijk geïllustreerd boek

Bert Maes, bioloog en cultuurhistoricus, is de tweede spreker van het ochtendprogramma. Maes is een van de zes auteurs van 'Bijzondere bomen in Nederland, 250 verhalen'. Zijn lezing gaat over een van de hoofdstukken die hij voor zijn rekening nam: 'Bijzondere bomen en hun geschiedenis'.

Na de twee inleiders krijgt Bomenstichtingvoorzitter *Ronald van der Giessen* het woord. Hij zal 'Bijzondere bomen in Nederland' ten doop houden door het eerste exemplaar te overhandigen aan *Jan Terlouw*, algemeen bekend als politicus en schrijver. Minder bekend is dat hij een groot boomliefhebber is. Dat zal overduidelijk blijken uit zijn reactie op het in ontvangst nemen van het eerste boek en als u het voorwoord in 'Bijzondere bomen in Nederland' heeft gelezen, dat hij daarvoor schreef.

De Bomenstichting is 40 en op weg naar een monumentale toekomst!

40 jaar Bomenstichting

Programma zaterdag 17 april 2010

- Vanaf 9.30 ontvangst in *Hotel Het Loo*
Loolaan 556, 7315 AG Apeldoorn.
- 10.00 welkomstwoord Frank Naber,
directeur van de Bomenstichting.
- 10.15 lezing Jaap Kuper (gastheer in de
middag) over Kroondomein Het Loo:
geschiedenis en huidig beleid.
- 11.00 koffie-/theepauze
- 11.30 lezing Bert Maes over historie bijzondere
bomen in Nederland.
- 12.15 presentatie van het boek 'Bijzondere
bomen in Nederland, 250 verhalen'.
- 13.00 feestelijk aperitief en lunch;
gelegenheid tot het kopen van het
boek.
- 14.00 wandeling naar Het Loo en naar de
hoogste Douglassen o.l.v. Jaap Kuper en Jeroen Philippona en Leo
Goudzwaard, beiden auteurs van Bijzondere bomen.
- 16.00 afsluiting in *Hotel Het Loo* met een drankje en gelegenheid tot het kopen
van het boek.

Aanmelden

De kosten voor deelname aan deze dag, inclusief lunch, bedragen € 25,- per persoon. U kunt zich opgeven door onderstaande strook ingevuld te retourneren aan de Bomenstichting.

Reageer snel, want de inschrijving sluit op 5 april 2010.

Na ontvangst van uw aanmelding sturen wij u een bevestigingsbrief met routebeschrijving en definitief programma. De acceptgiro voor de kosten van deelname wordt apart verzonden.

Honden worden niet toegelaten.

Aanmelden donateursdag 17 april 2010

☐ **Ja**, ik kom naar de donateursdag in Apeldoorn - totaal ☐ perso(o)n(en)

Naam:

Adres:

Postcode:

Plaats:

Telefoonnummer/e-mailadres:

Datum:

Handtekening:

Bomenstichting
Oudegracht 201 bis
3511 NG Utrecht
T. (9 - 12.30 uur) 030-2303510
F. 030-2310331
info@bomenstichting.nl
www.bomenstichting.nl

Retourneren vóór 5 april 2010 aan: Bomenstichting, Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht.

Vrijdag 1 t/m maandag 4 oktober 2010

Donateursreis Normandië - Frankrijk

Het noordelijk deel van Normandië herbergt een relatief groot aantal bijzondere monumentale bomen op korte afstand van elkaar. De eik van Allouville-Bellefosse met een geschatte leeftijd van ruim 700 jaar is daarvan misschien de meest bijzondere en bekendste, maar hoogstwaarschijnlijk niet de mooiste.

Concurrentie is er van 1000-jarige taxussen en eeuwenoude linden. Bekijk en ervaar de prachtige bomen en oordeel zelf, of samen met uw reisgenoten, tijdens de bomenreis, die de Bomenstichting organiseert ter gelegenheid van haar 40-jarig bestaan.

Gedurende vier dagen staan prachtige, monumentale bomen op het programma en ook enkele tuinen en parken. De Bomenstichting heeft Beline Geertsema gevraagd een route uit te stippelen met een gevarieerd aanbod aan bomen en te bezoeken plaatsen. Geertsema begeleidt al jarenlang tuinenreizen, ze heeft haar eigen tuinadviesbureau, is voorzitter van de Nederlandse Tuinenstichting en voormalig freelance medewerker van de Bomenstichting. Samen met een medewerker van de Bomenstichting zal zij de reis leiden. De organisatie is mede in handen van Garden Tours.

Ik wens u een goede reis en een heel plezierige tijd.

Frank Naber,
directeur Bomenstichting

Programma

1e dag, vrijdag 1 oktober 2010

Opstapplaatsen: Barneveld (8.30 uur), Amersfoort (9.00 uur), Breda (10.00 uur).

10.00 uur: vertrek naar *Varengville-sur-mer* (korte stop in wegrestaurant, eigen lunchpakketten mee).

16.00-18.00 uur: bezoek huis en tuin *Le Bois de Moutiers*. Luytens huis, Jekyll-tuin en vallei met *Cedrus atlantica* 'Glaucua' en huizenhoge rhododendrons uit 1910. Tevens bezoek aan de kerk van *Varengville* met schitterend uitzicht op de krijtrotsen langs de kust.

Overnachting en diner in **Hotel du Casino, Saint Valérie-en-Caux.**

>

Weelderige tuinen

Monumentale ceders, platanen, linden

Rijke cultuurhistorie

De Bomenstichting is 40 en op weg naar een monumentale toekomst!

vervolg programma

2e dag, zaterdag 2 oktober 2010

9.00 uur: vertrek uit hotel.
Bezichtiging van 6 monumentale bomen.

Allouville-Bellefosse: kapeleik 700-800 j. oud; *Foulbec*: taxus, 900-1300 j. oud.

Sulpies de Grenouville: taxus, geplant in de 12e eeuw.

Vrije lunch in *Honfleur*, mogelijkheid tot winkelen en het stadje bekijken. *Haye de Routot*: twee in elkaar gegroeide kapeltaxussen uit de 6e eeuw.

Le Landin: eik; *Bouquetot*: meidoorn, geplant in de 14e eeuw.
Overnachting en diner in **Hotel du Casino, Saint Valérie-en-Caux**.

3e dag, zondag 3 oktober 2010

10.00 uur: vertrek uit het hotel.
Beauval-en-Caux: eik, 600-700 j. oud.

Château de Bosmelet in *Auffay*: laan met 168 linden geplant in 1715, tevens oude tamme kastanje, ommuurde moestuin.
Lunch of picknick in *Bosmelet*.
Château de Froissereux (ten noord-westen van Beauvais): kasteel en park met collectie bomen o.a. oosterse en westerse platanen en hybriden.
Overnachting en diner in

Amiens, Hotel Amiens Mercure Cathédrale, midden in het centrum op loopafstand van de kathedraal.

4e dag, maandag 4 oktober 2010

9.00 uur: vertrek naar Vinderhoute bij Gent (België).
Schouwbroekkasteel: bij hoofdingang staan 3 tamme kastanjes, meer dan 400 j. oud, waarvan één met omtrek van 9,1 m.
Lunch in Vinderhoute en bezichtiging laan met tamme kastanjes.
Aankomst Breda ca. 15.30 uur.

Programmawijzigingen voorbehouden

Kosten en inschrijven

U kunt zich tot 15 juli opgeven bij de Bomenstichting door middel van onderstaand antwoordstrookje. Na ontvangst krijgt u een bevestiging van Garden Tours en ligt de verdere organisatie bij hen.

Reissom per persoon

- 2-persoonskamer € 425,-;
- toeslag 1-pers. kamer € 110,-.

Inbegrepen

- vervoer per luxe tourbus met toilet, airconditioning en koffiebar, bemand door ervaren chauffeur;
- drie nachten (2x1 en 1x1) in genoemde hotels, kamers met privé badkamer incl. halfpension (ontbijt, 3-gangen diner);
- programmaboekje met beschrijvingen van bomen, tuinen en parken bij vertrek;

Reisleiding:

Beline Geertsema en medewerker Bomenstichting.

Niet inbegrepen

- uitgaven van persoonlijke aard;
- entrees tuinen en 3x lunches of picknick;
- kosten van verzekeringen (indien gewenst).

Na inschrijving ontvangt u een bevestigingsformulier van:

GARDEN TOURS b.v.

Aanmelden donateursreis 1 t/m 4 oktober 2010

☐ **Ja**, ik ga mee met de bomenreis naar Normandië - totaal ☐ perso(o)n(en)

Naam:

Adres:

Postcode:

Plaats:

Telefoonnummer/e-mailadres:
(ook voor direct contact)

Datum:

Handtekening:

Bomenstichting
Oudegracht 201 bis
3511 NG Utrecht
T. (9 - 12.30 uur) 030-2303510
F. 030-2310331
info@bomenstichting.nl
www.bomenstichting.nl

Retourneren vóór 15 juli aan: Bomenstichting, Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht

'Jaar van de Monumentale Boom'

40 jaar Bomenstichting

- Najaar -

Zaterdag 11 en zondag 12 september

Open Monumentendagen, thema 'De smaak van de 19e eeuw'

In de 19e eeuw legden Zocher, Springer, Roodbaard en enkele andere tuin- en landschapsarchitecten vele parken en buitenplaatsen aan in de Engelse landschapsstijl. Vele daarvan bestaan nog steeds. De smaak van de 19e eeuwse tuinarchitectuur zien we nu terug in bomen die de monumentale status bereikt hebben. Met name de bomen die in de 19 zijn geplant, zullen aandacht krijgen in rondleidingen of andere publieksgerichte activiteiten.

foto: Frank Moens

Woensdag 10 november

Presentatie van 10 voorbeelden van goede burgerinitiatieven

Tijdens de Entente Florale-manifestatie in Vlaardingen wordt het eerste exemplaar uitgereikt van de conclusies van het tweejarig project 'Hoera, een burgerinitiatief' van de Bomenstichting.

Vrijdag 1 tot en met maandag 4 oktober

Meerdaagse donateursreis naar Normandië

Langs heel verschillende markante bomen (in Normandië, maar ook al onderweg daarheen) en bijzondere groene plekken. Reizen per touringcar, overnachten in hotels. Meer informatie over programma, kosten en aanmelden op het mideenkatern in dit nummer van Bomennieuws.

foto: San van der Molen

- Hele jaar -

Fotowedstrijd: 'Boom in vier seizoenen'

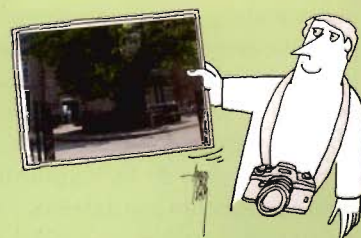
Fotografeer je geliefde boom of bomen op een bijzonder plek of exemplaren die plotseling indruk op jou. Voorwaarde is een serie van vier foto's en waarin de vier seizoenen tot uitdrukking komen. Het mogen vier verschillende locaties zijn. Er zijn twee categorieën: onbewerkte en bewerkte foto's.

Deelname staat open voor iedereen. Foto's moeten door jezelf zijn gemaakt en in de periode 1 januari 2010 tot 31 december 2010 zijn genomen.

Vanaf 1 september 2010 tot 15 januari 2011 kun je de foto's uploaden via de website van de Bomenstichting: www.bomenstichting.nl Op de website staan de spelregels en hoe en tot welk formaat het uploaden mogelijk is.

De jury bestaat uit:

- *Werry Crone* (voorzitter), staf-fotograaf van het dagblad Trouw;
- *Henkjan Kievit*, voorzitter van de International Federation of Wildlife Photographers en regio-directeur Zuid van Staatsbosbeheer;
- *Frank Naber*, directeur Bomenstichting.

Tweede Bomenschouwronde voltooid

De tweede schouwronde van de monumentale bomen opgenomen in het 'Landelijk register van Monumentale bomen' is eind 2009 afgerond. De Bomenstichting heeft in vijf jaar tijd met steun van het ministerie van LNV de gegevens van de ruim 10.000 objecten geactualiseerd. Dit gebeurde in samenwerking met de eigenaren en bijgestaan door vele tientallen vrijwilligers. Hoewel het 'veldwerk' is voltooid, zijn de gegevens nog niet allemaal verwerkt. Ondertussen wordt er gewerkt aan een nieuw systeem voor het actualiseren van het register.

Het Landelijk Register is voor de Bomenstichting een belangrijk instrument dat dient als basis voor tal van werkzaamheden en het moet blijvend geactualiseerd worden. De tweede schouwronde omvatte contact met alle eigenaren van monumentale bomen. Dat ging met brieven, folders en per geregistreerde boom een formulier waarop gegevens over de betreffende boom konden worden aangevuld of verbeterd. Heel simpel: 10.000 formulieren kwamen retour en moeten door onze handen gaan en in de database worden ingevoerd. Een aardige klus die inmiddels grotendeels is voltooid. Het levert een vernieuwd beeld op over wat ons land bezit aan monumentale bomen. In een volgend nummer geven we een overzicht van de resultaten.

Tijdelijk stop op nieuwe gegevens

Al tijdens de uitvoering van de inmiddels afgelopen schouwronde werden voorbereidingen getroffen voor de ontwikkeling van een interactieve website waarop het register toegankelijk wordt. Hoe meer het register toegankelijk is, hoe beter het bijdraagt aan de beeldvorming van monumentale bomen en de noodzaak hier zorgvuldig mee om te gaan. Het streven is dat de website in de loop van dit jaar online gaat. De plannen liggen er, maar de financiering is nog niet rond. Denkt u daaraan te kunnen bijdragen, laat het ons weten.

Zolang de website en de nieuwe schouwstructuur nog in ontwikkeling is, lassen we een pauze in voor het registreren van nieuwe objecten. Wilt u bomen opgeven? Spaar ze op. U kunt ze op een gegeven moment via internet aanmelden.

Hein van Asperen benoemd tot ere-adviseur

Vier jaar geleden begon Hein van Asperen (1940) aan het voorzitterschap van de Bomenstichting. Per januari jongstleden droeg hij het voorzitterschap over. Tijdens de overdracht van zijn functie op 23 januari werd Hein benoemd tot ere-adviseur.

foto: Jeanette Roos

Hein van Asperen kreeg van secretaris Jos Jansen de speld behorende bij het ere-adviseurschap uitgereikt.

In het interview dat voormalig redacteur van Bomennieuws, Florentine van Eeghen, begin 2006 met hem had, zei Van Asperen: "Bomen die er dertig jaar of langer staan, zijn onze ankers, onze levende symbolen van duurzaamheid. In een samenleving die continu verandert, geven bomen rust en ook inspiratie dat het anders kan." Het zou vreemd zijn als dat na vier jaar anders zou zijn. Maar het is wel zijn drijfveer en benadrukt zijn liefde voor het groen. Deze drijfveer heeft ook steeds doorgeklonken in zijn werk voor de Bomenstichting. Hein van Asperen constateerde in datzelfde interview ook de achteruitgang van inhoudelijke kennis van groen binnen

gemeenten. Als voorzitter van de selectiecommissie voor de locatie van de Floriade 2012 had hij zich in diverse kandidaat-gemeenten uitvoerig laten voorlichten en was hij tot die conclusie gekomen. Hij zag het als belangrijke taak van de Bomenstichting de noodzakelijke verbetering van het gemeentebestuur te bepleiten. Na vier jaar kunnen we constateren dat daar, hoe moeizaam ook, een stijgende lijn in zit. Daarop kan hij hopelijk tevreden terugzien.

De bestuursperiode van Hein van Asperen kenmerkte zich door een grote betrokkenheid bij de organisatie en de medewerkers. We zijn hem daar zeer dankbaar voor. Het was allerminst een rustige periode. In 2007-2008 maakte hij de strijd mee om het behoud van de Anne Frankboom, de grootste behoudsactie van de Bomenstichting in haar bestaan, en eind 2008 kreeg hij te maken met het begeleiden van de directeurswisseling. Hoewel hij aanvankelijk voor drie jaar voorzitterschap ging, vond hij dat hij nog een jaar moest 'bijtekenen' tot eind 2009 om dat proces tot een goed einde te brengen. Op 23 januari nam hij afscheid van de organisatie tijdens een bijeenkomst voor contactpersonen, bestuur en medewerkers.

De eerder genoemde Floriade 2012 is zijn volgende doel. Als voorzitter van de Raad van Commissarissen van de Floriade BV staat hem nog het nodige te doen voordat de opening over iets meer dan twee jaar, medio april 2012 in Venlo, een feit is. Ik wens hem namens de Bomenstichting veel succes en kom zeker kijken als het zover is!

Frank Moens

Bomenfonds draagt ook in 2010 bij aan onderhoud

De Bomenstichting heeft in 1991 het Bomenfonds in het leven geroepen. Het wordt gevoed uit allerlei bronnen. Al enige jaren krijgen we steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds en uit het Jo Bergackerfonds. Dit fonds op naam is bedoeld voor het herstel van bomen. Naast enkele incidentele giften en particuliere fondsen is het Jo bergackerfonds een aanzienlijke inkomstenbron waaruit we enige tientallen eigenaren van monumentale bomen jaarlijks tegemoet kunnen komen met een bijdrage voor het onderhoud van hun bomen. Ook in 2010 zullen we dat weer doen. Meer informatie over het Bomenfonds vindt u op onze website www.bomenstichting.nl

Peter Fraanje in bestuur Bomenstichting

Per januari is Peter Fraanje tot de groep bestuursleden toegetreden. Hij neemt daarmee de plaats in van Cor Denneman, die zijn bijdrage aan het bestuur begin 2009 beëindigde vanwege het bereiken van de reglementaire maximale bestuursperiode van negen jaar.

Fraanje is senior beleidsmedewerker Innovatie bij Bouwend Nederland en geen onbekende bij de Bomenstichting. Afgelopen jaar was hij betrokken bij de realisatie van de Boomplanner, die samen met Bouwend Nederland en Plant Publicity Holland is ontwikkeld. De Bomenstichting hoopt nauwere contacten met de bouwsector te kunnen leggen, omdat veel bestaande bomen in nieuwbouwplannen het kind van de rekening zijn.

Wat is oud

Prachtig, boekjes met foto's van oude ansichtkaarten, vooral die van een plaats die je kent. De gevels en daklijnen die er nog zijn.

Die boom, zou die er nog zijn? Vooral op winterfoto's zie je soms aan de takken en de groeiwijze dat de boom op de foto dezelfde is als die er nu nog staat. Geweldig, een boom die alles overleefde.

Bouwwallige gebouwen worden gerestaureerd of men bouwt achter de oude gevel comfortabele nieuwbouw. Een goede architect en goede aannemer kunnen nieuw er laten uitzien als oud. Maar bomen zijn levende organismen en geen architect kan een boom binnenin moderniseren en van buiten mooi oud laten zijn. Bomen, daar moet je afblijven en omdat dit kennelijk lastig is zie je maar weinig oude bomen.

Waar in en onder een park paden, speelvelden, honden- en mensenontmoetingsplekken, ondergrondse garages, riolen en kabels, bouwwegen en opslagplaatsen een plek hebben moeten krijgen, staan weinig oude bomen.

Tachtig jaar lang niet snoepen van of knabbelen, knagen en vreten aan een park lukt nooit. Vandaar dat ook in parken oude bomen bijzonder zijn.

En dan nog, wat is eigenlijk oud? Is honderd jaar oud als die grote boom op die foto van tachtig jaar terug er nu nog staat? Die is nu wellicht honderdvijftig jaar. Is dit oud?

De beuk in de museumtuin in Haastrecht, in 1692 geplant, staat er nog, die is oud. Twaalf mensengeneraties zagen hem groeien.

Een straatboom is met twintig jaar al oud, want er zijn maar weinig straten die twintig jaar zonder nieuwe parkeerplaatsen, bushaltes, kabels, leidingen, versmallingen, drempels, reclameborden en afvalcontainers doorkomen en waarbij dan de bomen niet in de weg staan. En daar waar dit soort vernieuwingen niet nodig bleken, is de straat vast niet ontkomen aan modernisering met nieuwe straatstenen, lantaarnpalen, of wegkronkels waarbij uiteraard de bomen in de weg stonden.

Er zijn altijd wel een architect en een aannemer die van iets moois iets nieuws willen maken, met nieuwe bomen, van die klein blijvende, niet-willende-groeien-boompjes, zomer en winter zonder blad, passend bij de vorm van de lantaarnpaal en in de kleur van de abri. Die bomen en die architect komen niet op een tachtig jaar oude foto.

Straatbomen over tachtig jaar? Blijf goede plantplaatsen maken, doe er alles aan waar geld voor is en plant een boom die snel wil groeien, die er snel groot uitziet, misschien wordt hij dan wel veertig jaar.

Douwe van der Heij

Burgers hebben zeker een stem

Johan Loermans

De Bomenstichting zet zich al 40 jaar in voor een groene boomrijke leefomgeving waar bomen de kans krijgen om oud te worden. Om dit te bereiken speelt niet alleen kennis, maar ook bewustwording een belangrijke rol.

Dat het een lastige klus is om bomen te behouden en oud te laten worden, weten de lokale contactpersonen van de Bomenstichting als geen ander.

Bij sommige projecten gaan er jaren overheen voordat beslist is of de betreffende bomen mogen blijven staan of moeten verdwijnen, en of er dan wel of niet nieuwe aanplant komt van (meestal) kleine jonge boompjes.

Gelukkig vallen er genoeg successen te melden. Sommige worden bekroond met een ludieke actie, zoals op deze bladzijden te zien is.

15 bomen met de X-factor

Sinds 2009 heeft Nederland een aantal idols in haar bomenbestand. In vijftien gemeenten zijn in 2008 en 2009 boomverkiezingen gehouden. Met de vraag: Welke boom heeft de X-factor? hebben mensen gestemd op hun favoriete boom of deze zelf genomineerd. Op de website www.boomverkiezing.nl zijn vele prachtige oude en jonge bomen genomineerd. Bij de nominaties zijn foto's en onderbouwingen toegevoegd. De verkiezingen laten de persoonlijke relatie zien die mensen met een bepaalde boom hebben.

In de afgelopen herfst en winter zijn de winnende bomen in Starsterlân, Enschede, Wijchen, Leiden en Epe gehuldigd.

In Enschede heeft een groepje van drie moeraseiken gewonnen in de wijk Laares. De bomen staan op een braakliggend terrein, waar eerst een woonwijk stond. De bomen zijn het symbool van de oude volkswijk. De omringende bewoners hebben allen op de moeraseiken gestemd, omdat ze erg blij zijn dat de bomen mogen blijven staan. Het zijn mooie volwassen bomen die het verleden laten zien in de nieuwe wijk die hier gebouwd wordt. Er waren dan ook veel bewoners aanwezig tijdens de huldiging van de bomen. Stadsdichter Frank Wijering heeft een gedicht geschreven voor de bewoners en de drie moeraseiken. Het gedicht is te lezen op www.boomverkiezing.nl.

Bekijk alle inzendingen op
www.boomverkiezing.nl

Boven:
In Enschede kregen drie moeraseiken de X-factor.
Stadsdichter Frank Wijering en luisterend wethouder Jelmer van der Zee 'huldigden' de winnaars.

Rechts:
De karakteristieke vleugelnoot in het stadssingelplantsoen van Leiden kreeg versierselen bij de titel X-factor omgehangen door de heer Persoon (links) en wethouder John Steegh.

Overeenkomst met de VU in Amsterdam

In april 2009 werd bekend gemaakt dat de Vrije Universiteit van Amsterdam (VU) op het campusterrein op de plaats van de ecologische tuin, een nieuw gebouw gaat plaatsen voor de Rechtenfaculteit. Dit is nodig vanwege de toename van het aantal studenten. Hiervoor zal een groot deel van de bomen gekapt moeten worden. In september is er een kapaanvraag ingediend voor 80 bomen. Er was geen sprake van herplant.

Contactpersoon Frank Warendorf heeft een zienswijze ingediend met alternatieven. Hierdoor is het aantal bomen dat gekapt wordt, teruggebracht tot 66 bomen. Op het nieuwe ontwerp zijn 26 bomen ingetekend. Het concrete herplant- en compensatieplan hoefde echter pas op een laat stadium ingediend te worden, zodat er al met de bouw begonnen zou zijn. De Bomenstichting heeft ingebracht dat dit onwenselijk is.

Op 29 oktober 2009 heeft de Bomenstichting overleg gehad met de VU. Dit heeft ertoe geleid dat op 18 november 2009 een overeenkomst is getekend tussen de VU en de Bomenstichting. Uitgangspunt is dat alle te kappen bomen worden gecompenseerd via herplant. De bomen die gekapt worden zijn tussen de 20 en 30 jaar oud en bestaan uit berken, wilgen, meidoorns, sierkersen en haagbeuken. Onder de bomen die mogen blijven staan zijn vrij

Op deze plaats, de ecologische tuin, moet de nieuwbouw voor de faculteit Rechten verrijzen. Een flink aantal bomen zal verdwijnen, maar minder dan aanvankelijk was gepland.

grote taxussen.

De Bomenstichting komt als adviseur in de projectorganisatie. In opdracht van de VU was al een visie over de aanvulling van het groen op de campus opgesteld. Op dit moment worden deze plannen nader uitgewerkt. Een gebied dat vergelijkbaar is met de prachtige ecologische tuin zal er bij gebrek aan ruimte niet terugkomen, maar de Bomenstichting streeft naar een zo goed mogelijke compensatie met hoge ecologische waarden.

(bron www.bomenstichtingamsterdam.nl/ecologischetuinvu.html)

Groene pluim voor (de burgers van) de gemeente Buren

Alex de Meijer, verkleed als groene kerstman, verbanden aan de Bomenstichting en de Gelderse Milieufederatie heeft de groene pluim uitgereikt aan wethouder Hompe.

Afgelopen kerst heeft de gemeente Buren de Groene Pluim gekregen van de Alex de Meijer namens de Gelderse Milieufederatie (GMF) en de Bomenstichting. Buren ontvangt de Groene Pluim 2009, omdat de gemeente een plan om duizend bomen te kappen heeft ingetrokken, als reactie op de massaal ingediende bezwaren van bewoners en milieugroepen.

Robuust Buren

De gemeenteraad van Buren had in 2007 besloten het bezuinigingsplan 'Robuust Buren' uit te voeren. Als onderdeel van dit plan zou er een ton worden bezuinigd op het

groenonderhoud. In het Omvormingsplan Groen zou dit worden behaald door plantsoenen te vervangen door grasveldjes, maar ook door duizend bomen te kappen. Bewoners protesteerden massaal tegen dit plan. Zij benaderden milieugroepen als de GMF en de Bomenstichting. Dankzij de inspraak van deze partijen heeft de gemeente besloten de bomen te sparen.

Daarmee zijn zowel de inwoners van Buren als uiteindelijk de gemeente Buren een lichtend voorbeeld voor veel andere gemeenten, die zich in zo'n geval weinig of niets aantrekken van de bezwaren.

Bomenverordening

Buren is momenteel bezig om de nieuwe bomenverordening vorm te geven. De gemeente gebruikt hiervoor het model bomenverordening van de Bomenstichting. Het opstellen van de bomenverordening gebeurt in overleg met burgers en onder andere de bijenvereniging via een klankbordgroep. De klankbordgroep stelt de criteria vast voor de lijst met waardevolle bomen en boomstructuren. Alex de Meijer vertelt dat er een goede inventarisatie is uitgevoerd. De GMF heeft er vertrouwen in dat de bomenverordening van Buren er goed uit zal zien.

(Bron website GMF)

SANDBERG VAILLANT ADVOCATEN

Gespecialiseerd in bomen & burendrecht

Dorpsstraat 17
7251 BA Vorden
Postbus 68
7250 AB Vorden

Telefoon : 0575 – 55 65 67
Telefax : 0575 – 55 64 09
Mobiel : 0651 – 47 05 91
E-mail : eacs@sandbergvaillant.nl

**Projectbegeleiding
Onderzoek
Advies**

**Hoogendoorn
Boomadvies**

Prins Bernhardstraat 28 • 2825 BE • Berkenwoude
Tel: 0182 367871 • www.hoogendoornboomadvies.nl

→ Overheid → Bedrijven → Instellingen → Particulieren

Met aandacht seizoenen vooruit

www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

- aanleg
- onderhoud
- boomverzorging
- grondwerken
- bestratingen
- daktuinen
- verplanten
- snoeien
- rooien
- standplaatsverbetering
- onderzoeken
- gronduitwisseling
- bemestingsadvies
- BIM

VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV

Oostervijksestraat 1A • 5056 RD Berkel-Enschot • Telefoon (013) 540 82 00 • Fax (013) 540 82 01 • www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

Bomen met lindeluis, kastanjemineermot of bladluis? TreeGuard is het middel.
TreeGuard is milieuvriendelijk en is gemakkelijk toe te dienen.

Amersfoortseweg 205
3888 NM Nieuw Milligen
gemeente Apeldoorn
T.: 0577-456561
F.: 0577-456532
its@poelbosbouw.nl
www.poelbosbouw.nl

tree
Guard

BOOMTOTAALZORG
VAN JAARSVELD / VAN SCHERPENZEEL

HET BETERE 'BOOMWERK'

snoeien, verbeteren groeiplaats, (ver)planten, vellen, bestrijden eikenprocessierups

EEN ANDERE KIJK OP BOMEN

boombeleid, boombeheer, onderzoek en advies, VTA en nader onderzoek, begeleiden groenprojecten, bomen effect analyse, directievoeren, taxatie

Arbori-Arnhem Boomverzorging & Advisering

Vredesteinestraat 4

6665 LG Driel

tel : 026-47 22 718 GSM: 06 - 53 75 26 65

fax : 026-47 23 823

E-mail: arbori-arnhem@hetnet.nl

www.arbori-arnhem.nl

- boomverzorging
- beheerplanning
- inventarisatie
- onderzoek en advies
- taxaties

VAN DROOM TOT WERKELIJKHEID

Copijn ontwerpt, maakt en beheert bijzondere groenprojecten sinds 1807. Onze creativiteit en werkwijze komen voort uit een lange traditie van vakmanschap, kennis en innovatie. Een intensieve samenwerking met de opdrachtgever vormt de basis van al onze plannen.

Het scheppen van een weldadige leefomgeving, die met de tijd meegroeit en mooier wordt, is onze drijfveer. Bomen en beplanting staan hierbij centraal. Het werk van Copijn omvat gedegen boomtechnisch onderzoek, boomaanplant, boomonderhoud, standplaatsverbetering en boomverplanting. De boomspecialisten van Copijn gebruiken hierbij recente wetenschappelijke inzichten en geavanceerde technieken.

COPIJN • GAGELDIJK 4F • 3566 ME UTRECHT • 030 - 26 44 333

WWW.COPIJN.NL

Nieuw record boomverplaatsing

In de Jan van Arkelstraat in Deventer is op 16 december van het vorig jaar een monumentale eik van 125 jaar oud verplaatst. De boom is 22 meter hoog, heeft een stamomtrek van 3,30 meter en woog met kluit 360 ton. Er is een speciale constructie gemaakt om de boom te verslepen. De verplaatsing stond gepland voor 10

december, maar werd verscheidene keren uitgesteld, omdat de bodem te nat was en het onmogelijk leek de enorme kluit in beweging te krijgen. De Nationale Bomenbank, die de verplaatsing voor zijn rekening nam, moest de trekkracht verhogen. Er werd uiteindelijk niet alleen aan de boom getrokken, maar aan de achterzijde

ook geduwd. In totaal heeft de boom zo'n zestig meter afgelegd. De eik moet wijken voor nieuwbouw, maar Woonbedrijf Ieder1 en de gemeente Deventer willen de boom niet kappen omdat deze een te waardevol element is in de wijk Landsherenkwartier. De Deventer Bomenstichting was geen voorstander van de verplanting omdat men vreest dat de eik het niet overleeft. Een ingeschakelde schimmeldeskundige constateerde de aanwezigheid van de houtrotveroorzakende zwavelzwam en de sombere honingzwam. De eik is stervende en de verplanting zal daar niets aan veranderen, is zijn mening.

Het verslepen van de eik in Deventer heeft de destijds spectaculaire verplaatsing van de paardenkastanje aan de Koekamp in Den Haag in 1997 naar de tweede plaats in de rangorde van grote-boomverplaatsingen gedrongen. Deze boom was 16 meter hoog, 19 meter breed, had een stamdoorsnede van 120 centimeter en woog 180 ton. BSI klaarde deze klus en ook daar was sprake van uitstel door op het laatste moment opdoemende technische problemen.

Het Guinness Book of Records kan weer aangepast worden!

Een nieuw record voor ons land was het verplanten van een eik in Deventer op 16 december vorig jaar: 22 meter hoog en 360 ton zwaar.

Daarmee versloeg hij de recordhouder van 1997: een paardenkastanje van 16 meter hoog en 180 ton in Den Haag.

In memoriam

In de gemeente Heeze-Leende is begin december 2009 een etagelinde vanuit de tuin van het gemeentehuis van Heeze verplaatst naar het Kaetsveld in Leenderstrijp. De boom is samen met een plaquette geplaatst ter herinnering aan de twee jaar geleden overleden Henk Wijnen. Henk is jarenlang actief geweest als contactpersoon van de Bomenstichting in Valkenswaard, hij gold als het 'groene geweten' van de monumentencommissie in Heeze-Leende.

Meer verlies bij contactpersonen
In december 2009 overleed Cees

Meijer, contactpersoon voor de Bomenstichting in Zeewolde (Flevoland). Cees heeft zich op vele natuurfronten ingespannen in Flevoland. Op 5 december, vier dagen voor zijn overlijden, werd hij onderscheiden als lid in de orde van Oranje Nassau.

Ook in december overleed Harry Woltman, contactpersoon in Leek (Friesland). Hij was actief voor bomenzaken zoveel hij kon, maar wenste wel eens daar meer tijd voor vrij te kunnen maken. Zo laat zijn vrouw ons weten in het bericht van zijn overlijden. We zullen deze mensen missen.

Tekst over arboreta valt niet goed

In het vorig nummer stond in het artikel 'Heilig vertrouwen in de iep' op blz. 13 een openingszin over het iepenarboretum, die voor tweeërlei uitleg bleek te zijn. Er stond: 'Terwijl her en der collectietuinen en arboreta overbodig zijn geworden en door eigenaren, meestal universiteiten, worden afgestoten, verrijst in Amsterdam-Noord een nieuw arboretum ...'. De strekking van die zin is een constatering en absoluut niet de mening van de Bomenstichting, zoals een lezer vermoedde. Laat er geen misverstand over bestaan: de Bomenstichting is voor het behoud van waardevolle collecties.

Utrechts 'Zochergroen' beschreven in bomen- en wandelgids

Milieueentrum Utrecht bracht een nieuwe bomen- en wandelgids uit waarin de monumentale bomen van het Singelpark worden besproken. Het park is aangelegd op de vroegere bolwerken rond het centrum en Johan David Zocher jr. was de ontwerper. In de periode 2005-2009 heeft het park een flinke opknapbeurt gekregen en het ontwerp van Zocher was daarbij leidend. De titel van het boekje is Zochergroen. De gemeente werkte nauw samen met de KNNV-Vereniging voor veldbiologie om er een volwaardige bomengids van te maken.

Bomen van namen voorzien

De KNNV publiceerde in 2003 al de Bomengids, hart van Utrecht. Van die datum waren ook de nummers die hier en daar nog op bomen ontdekt kunnen worden. Veel nummers zijn echter verdwenen en de corresponderende informatie ontbreekt. Met

Zochergroen wordt dit weer in orde gemaakt. Bij de feestelijke presentatie van de gids op 7 november (natuurwerkdag) werden de eerste exemplaren van een serie nieuwe boombordjes getoond. De dienst Stadswerken van de gemeente gaat bij alle ruim 50 beschreven bomen een dergelijk bordje aanbrengen.

Wethouder Ingrid de Bondt (beheer openbare ruimte) met het boekje 'Zochergroen'. Wim Horst, gids en parkcoördinator, toont een model van het boombordje.

Cateringmedewerkers helpen opknappen

Behalve het uitbrengen van een route in samenwerking met de gemeente is er nog een ander aspect dat misschien anderen kan inspireren: de presentatie van Zochergroen was mede een succes door de professionele catering die het Ibis-hotel Utrecht deze ochtend kosteloos verzorgde. Het Ibis-hotel wilde dit doen in het kader van zijn milieukeurmerk. Behalve het verzorgen van de catering wilden medewerkers van het hotel ook graag de handen uit de mouwen steken en ze kozen voor opknapwerk in een ander park. Misschien een idee om bedrijven met een milieukeur actief te benaderen voor het ondersteunen van lokale boominitiatieven?

Milieueentrum Utrecht
Oudegracht 60
3511 AS Utrecht
030-2367240
www.milieueentrumutrecht.nl

Website vernieuwd

Sinds half december 2009 is de website www.bomennieuws.nl vernieuwd. Het huidige beheersysteem is eenvoudiger en de vormgeving is nu aangepast aan de sinds 2004 geleidelijk aan doorgevoerde huisstijl. Zo ziet u nu ook op de website de frisse kleuren en de golvende lijn terug die al vier jaar lang Bomennieuws siëren.

Het keuzemenu aan de linkzijde is handiger en overzichtelijker in het gebruik geworden. De middelste kolom is beschikbaar voor actualiteiten en in de rechterkolom staan onderwerpen van meer permanente aard, of die ondersteunend zijn voor actuele onderwerpen.

De inhoud van de hoofdzaken is in grote lijnen hetzelfde gebleven als die van de oude website. Een website is echter geen statisch geheel en in de loop van het jaar zullen nog veel veranderingen worden aangebracht.

Oplossing Puzzel

De Boomcodekraker uit het winternummer leverde liefst 58 oplossingen op, waarvan slechts één fout was. De in te zenden alternatieve boomspreek luidt:

"Lage bomen vangen weinig wind".

Uit de goede oplossingen trokken wij als winnaars:

Lizet van Os (Waalre), F.H. te Veldhuis (Deventer) en E. Wannee-Immerzeel (Rozendaal, Gld).

Zij ontvangen elk een exemplaar van het nieuwe boek 'Bijzondere bomen in Nederland, 250 verhalen' dat half april verschijnt.

Hartelijk gefeliciteerd!

Boktor heeft het op onze bomen gemunt

Via import van allerlei goederen, verpakt in houten kratten, of bijvoorbeeld met import van bonsai-boom-pjes komen met regelmaat Aziatische boktorren, of eitjes of larven daarvan mee. Er is strenge controle op verdere verspreiding, maar het beest ziet kans die te ontlopen. Eind 2009 werd een aantasting in Boskoop gevonden en werden sanitaire maatregelen getroffen. Of deze helpen zal de tijd leren. Welk gevaar schuilt achter deze tor en wat kunnen we doen?

Witgespikkeld dek-schild en lange voelspriet zijn de kenmerken van de twee soorten Aziatische boktorren.

In 2007 plaatsten we in Bomennieuws al een bericht over de Aziatische boktorren van het geslacht Anoplophora, waarvan twee sterk op elkaar lijkende soorten in ons land en elders in Europa de afgelopen jaren zijn aangetroffen: *A.*

glabripennis en *A. chinensis*. Zoals de Nederlandse naam al aangeeft komen ze uit Azië en meer specifiek uit China en Korea. Boktorren zijn houteters. Esdoorns staan bovenaan hun menukaart, maar ze zijn niet kieskeuring. Wilg, paardenkastanje en berk en ook de wat hardere houtsoorten als iep en es worden net zo goed verorberd. De larven richten vooral de schade aan. Nadat de eitjes op de boom zijn gelegd, vreten de larfjes zich de boom in. Ze worden ondertussen alsmaar groter tot een centimeter of vijf. Na twee jaar is het larf- en verpopstadium afgerond en wandelt de kever uit de boom: grote gaten en holten achterlatend. De vraat kan de sapstroom in de boom verstoren, waardoor plotseling delen afsterven. Bij een stevige aantasting op een plek in stam of tak kan het tot breuk daarvan leiden.

Natuurlijke vijanden ontbreken

In de herkomstgebieden leveren de beesten geen grote problemen vanwege voldoende natuurlijke vijanden die de populaties beperkt houden. In Europa zijn die vijanden niet aanwezig en kunnen ze ongehinderd hun gang

gaan, tenzij de mens ingrijpt. Dat we wat moeten doen is duidelijk, daarvoor zijn ook de controles op binnenkomende vrachten.

Oplettendheid geboden

Als de boktor kans ziet zich op grote schaal te vermeerderen dan kan het veel schade tot gevolg hebben aan zowel laan- en parkbeplanting als aan de natuurlijke vegetatie. Er is geen paniek, maar oplettendheid is geboden. De Plantenziektkundige Dienst (PD) coördineert de bestrijdingsaanpak. U kunt zelf ook alert zijn op de aanwezigheid van het insect. Als u er een aantreft moet u die gelijk vangen en de PD waarschuwen. Ziet u uitvliegaten van ca. 1 centimeter dan kan er sprake zijn van de aanwezigheid van de Aziatische boktor. De boktor wordt tot maximaal 5 centimeter groot en valt op door het zwarte dek-schild met witte vlekken en de zeer lange voelspriet. Bij een vrouwtje zijn deze meer dan de lichaamslengte en bij een mannetje tot 2,5 keer zo lang als de kever zelf.

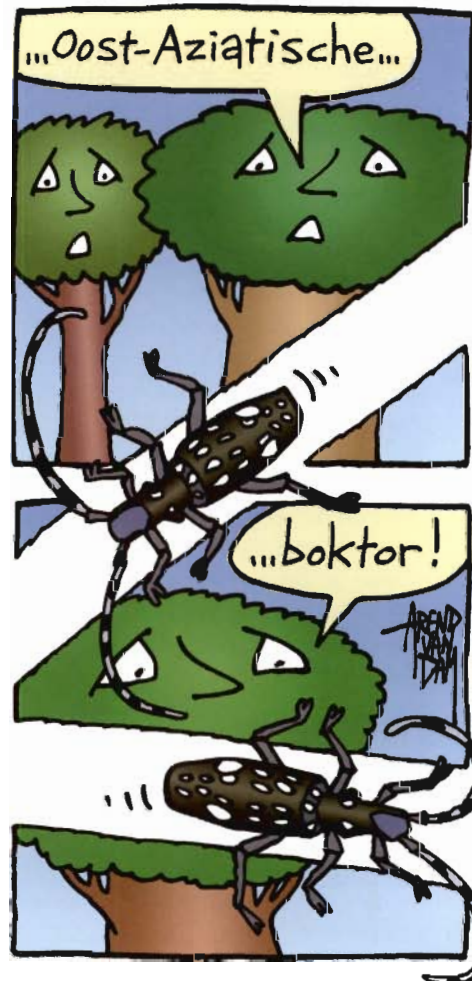
Preventief ruimen van houtopstanden heeft misschien geholpen

Toen de aantasting in Boskoop werd ontdekt zijn binnen een straal van 100 meter alle houtopstanden verwijderd en in een straal van 2 kilometer alle bomen en heesters geïnspecteerd op aanwezigheidsymptomen. De Bomenstichting hoopt dat het hier bij blijft. Voorlopig lijkt het op. Vrijdag 13 februari kondigde minister Verburg aan dat er geen nieuwe besmetting was aangetroffen en dat de gebieden werden vrijgegeven voor handel en vervoer.

De kans dat er geen nieuwe besmetting zal optreden is heel erg klein, want de goederenstroom naar Europa gaat onverminderd voort. De Bomenstichting pleit voor weloverwogen ruimtebeleid. Aangezien de kever ook houtsoorten ontziet moet het mogelijk zijn deze bij volgende aantastingen deze dan ook te sparen. De PD heeft daarvoor enkele jaren geleden al richtlijnen opgesteld.

Meer informatie

Plantenziektenkundige Dienst:
0317-496911 of www.minlnv.nl > PD

Communiceren II

Weet u nog van mijn vorige bijdrage? Communiceren vergt zenders en ontvangers die goed op elkaar moeten zijn afgesteld. Maar natuurlijk, dat heb je een beetje in de hand als je met elkaar praat. Maar wij communiceren ook heel vaak in de vorm van het afgeven van een boodschap.

Bijvoorbeeld zoiets als u nu voor u heeft. En dan weet je als zender niet eens wie exact de ontvanger is. Maar ja, een lezer van Bomennieuws is natuurlijk niet zo maar iemand. Dat zit wel snor.

Heel fijn dat enkelen onder u naar aanleiding van mijn vorige bijdrage hebben gereageerd. Met een mening, met informatie, met hun eigen uitgangspunten. Uiteraard reageer ik daar dan op en zo ontstaat er een aardige dialoog. Een gesprek per e-mail. Wat houdt mij bezig? Wat houdt u bezig? Ver- en bewondering over bomen, dat zijn voor velen de drijfveren om zich

op een of andere manier met bomen bezig te houden. En gesprekken daarover verdiepen de inzichten.

Er zijn er ook die als ontvanger een bijzonder vermogen hebben heel selectief te luisteren of te lezen en daar dan ook een volstrekt eigen reactie uit opstellen. Zo had de Bomenstichting deze winter voor Kerst bij monde van Frank Moens een heel genuanceerd verhaal over het omgaan met zout bij sneeuw- en gladheidbestrijding. Een verhaal dat niet nieuw is en dat wij in echte winters wel meer de wereld in sturen. Laat nu tussen deze Kerst en Oudjaar de voorraad stroozout aanzienlijk slinken. In zo'n situatie slijpen enkelen alle nuance uit het verhaal en zo is de Bomenstichting tegen het strooien van zout! In een bekend dagblad werd de kommer en kwel van deze winter uitgemeten en inderdaad: "en nu waarschuwt zelfs de Bomenstichting tegen het strooien

van zout"!

Wij blijven gewoon maar doorgaan met het afgeven van meningen, al dan niet met een hoeveelheid nuances. Wij zijn er veertig mee geworden en wat mij betreft worden wij er ook tachtig mee, de leeftijd waarop bomen mee kunnen dingen naar de status van Monumentale Boom.

Op weg naar een monumentale toekomst dus!

Samen met onze donateurs, contactpersonen, en verdere (potentiële) aanhangers.

Frank Naber,
directeur

foto: San van der Molen

AGENDA

colofon

35e jaargang, nummer 1, lente 2010
ISSN 0166-784 X
Verschijnt 4 x per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie: Douwe van der Heij,
Maartje Nelemans, Erik Platje, Roelie de Weerd
Eindredactie: Aart de Veer
Vaste medewerker: San van der Molen (kort nieuws)

Hoofdrederie, vormgeving en advertenties:
Frank Moens (fmoens@bomenstichting.nl)

Basisvormgeving: Westbroek en Ter Haar
Redactieadres: Bomenstichting
Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht

Tel: (030) 230 35 10 (van 9.00-12.30 uur)
Fax: (030) 231 03 31

www.bomenstichting.nl
Postbank: 2108755

Druk: Onkenhout Groep, Almere
Papier: 9Lives FSC Mixed 70% (55% recycled)

Overname van artikelen en berichten na overleg met de redactie.

De Bomenstichting zet zich sinds 1970 in voor het behoud van bomen in de stad en op het platteland.

Donateurschap minimaal € 25,- p.j. per automatische incasso, of € 30,- p.j. met acceptgiro.

Beschermvrouwe:
Hare Majesteit de Koningin

Vanaf zondag 21 maart **'De Boomkroon'**

Een ideeënwedstrijd in samenwerking met Vara's Vroege Vogels. Te vinden op www.vara.vroegevogels.nl

Zaterdag 17 april

Donateursdag op Het Loo, Apeldoorn

Feestelijk programma met lezingen en excursie in het park rond Het Loo. (zie middenkatern)

Donderdag 20 mei

Congres 'Groenblijvend Beleid'

Doelgroepen zijn overheden, politiek en andere groene beleidsmakers. Onderwerpen zijn de kwaliteit van gemeentelijk bomenbeleid, integratie van Bouwen en Bomen, en de 3e generatie burgerparticipatie. Iedereen die in deze onderwerpen is geïnteresseerd is welkom.

Zondag 30 mei

Dag van het Park. Thema 'bomen'

In vele gemeenten door het hele land, voor algemeen publiek. Organisatie door gemeenten samen met de ANWB en de Bomenstichting.

Zondag 20 juni

Wandelen langs monumentale bomen in bossen

De eveneens jubilerende bosbouwvereniging KNBV organiseert op verschillende plaatsen een boswandeling met prominenten.

Vrijdag 1 t/m maandag 4 oktober

Bomenreis naar Normandië

voor donateurs (zie middenkatern).

Het hele jaar

Fotowedstrijd 'boom in 4 seizoenen'

Fotografeer je geliefde bomen, bomen op een bijzonder plek of bomen die plotseling indruk op jou maken. Een inzending is een serie van vier foto's, elk seizoen één (zie blz. 13).
zie: www.bomenstichting.nl

MONUMENTALE BOOMTOPPER

Dit is een van de meest markante bomen uit het Landelijk Register van Monumentale Bomen. Kijk voor een overzicht van meer bomen op www.bomenstichting.nl

WETENSCHAPPELIJKE NAAM

Salix alba

NEDERLANDSE NAAM

Schietwilg / gewone wilg

STANDPLAATS

Kerkplein, Puttershoek

GEMEENTE

Binnenmaas

PLANTJAAR

1888

OMTREK

430 centimeter

HOOGTE

24 meter

BIJZONDERHEDEN

Grootste wilg in de Hoeksche Waard

Mannetjesputter in Puttershoek

Evenals de populier in het winternummer van afgelopen jaar opnieuw een 'hardloper' onder de boomsoorten: de schietwilg. Waar deze soort zijn naam aan ontleent is niet duidelijk. Er valt wel wat aan af te leiden, want een stek schiet makkelijk wortel en jonge bomen schieten als een speer de lucht in als het om groeikracht gaat.

Snelle groeiers zijn vaak snel aan het eind van hun Latijn. Dat geldt ook voor de wilg. Wilgen van honderd jaar en ouder zijn een aardige zeldzaamheid, maar uitzonderingen bevestigen altijd de regel. Deze wilg staat tussen de kerk en de begraafplaats in en is een echte mannetjesputter. Vermoedelijk aangeplant in 1888 kreeg de jonge boom in 1894 al met de eerste watersnood te maken toen her en der polders in de Hoeksche Waard onder kwamen te staan. De grote ramp van 1953 viel ook Puttershoek ten deel. Het heeft de wilg niet gedeerd, integendeel. "De wilg is sowieso een survivor, want de afgelopen decennia zijn er in de nabije omgeving al de nodige jongere soortgenoten gesneuveld door de watermerkziekte", schreef Arie Pieters, pleitbezorger van de bomen in de Hoeksche Waard.

De watermerkziekte is een dodelijke wilgenziekte, door een bacterie veroorzaakt. Vanuit enkele takken verspreidt de ziekte zich door de boom en deze sterft na verloop van tijd.

tekst en foto linksboven: Frank Moens, foto links: Arie Pieters

EEN BOOM IS BUITENGEWOON